

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Noerhte-Trööndelagen fylhkenålma

Enslige mindreårige i Nord Trøndelag Oppsummering 2017

Innhold

Enslige mindreårige i Nord Trøndelag Oppsummering 2017	1
1. Innledning	3
2. Enslige mindreårige i Nord-Trøndelag	6
3. Organisering i Nord-Trøndelag	9
3.1 Organisering ved bosetting i kommune:	9
4. Kartlegging av Enslige mindreårige sine behov	13
5. Barnevernets rolle	13
6. Skolens rolle	15
6.1 Samarbeid skole - hjem	15
7. Økonomi	17
7.1 Ungdommenes økonomi:	17
7.2 Problemstillinger knyttet til økonomi	18
8. Helse	20
9. Verger	20
10. Boform	21
11. Bemanning og kompetanse	23
12. Hva sier ungdommene selv	25
13. Avslutning	27

Innledning

Fylkesmannen har også i 2017 prioritert oppgaver som understøtter nasjonale myndigheters og kommunenes arbeid med flyktnings situasjonen. Det er i Fylkesmannens oppdragsbrev gitt føringer på at vi skal ta initiativ overfor kommuner med utfordringer når det gjelder levekårssituasjonen for barn og unge, særlig enslige, mindreårige flyktninger. Videre skal behovet for større satsinger knyttet til disse spørsmålene vurderes.

Som ledd i vårt arbeid ble det våren 2017 gjennomført besøk i kommunene Stjørdal, Steinkjer, Namsos, Overhalla, Levanger og Inderøy for å få innblikk i kommunens arbeid med enslige mindreårige flyktninger. Vi har i tillegg hatt kontakt med Grong kommune. Bakgrunnen og målet med besøkene var å få en oversikt over boløsninger og omsorgstilbud, og om barnas rettigheter blir oppfylt. Vi har også besøkt fylkets fire mottak for enslige

mindreårige i alderen 15 - 18 år. Vi ønsket å få et innblikk i hvilke utfordringer kommunene og mottakene står overfor, og hvilke faktorer de anser som viktig for å lykkes med arbeidet.

Det er bosatt 121 enslige mindreårige bosatt i Nord - Trøndelag, hvorav 6 er under 15 år, 52 er mellom 15-18 år og 58 er mellom 18 - 23 år.

Kommune	Nye EM Bosatte Under 15 år 2017	Nye EM Bosatte over 15 år 2017	Bosatte EM under 15 totalt	Bosatte EM 15-18 år totalt	Bosatte 18 - 23 år som får oppfølging EM team	Bosatte EM totalt
Stjørdal	1	7	1	18	18	37
Steinkjer	0	5	0	9	15	24
Levanger	0	6	1	3	8	12
Verdal	0	0	0	1	1	2
Namsos	0	3	0	7	0	7
Inderøy	1	2	2	4	3	9
Nærøy	0	0	0	1	0	1
Overhalla *	0	0	0	1	0	1
Grong	1	3	1	7	18	26
Vikna	1	1	1	1	0	2
TOTALT	4	27	6	52	63	121

Fig 1 Totalt antall enslige mindreårige bosatte pr 01.12.2017

Vi har gjennom besøkene fått innsikt i det omfattende arbeidet som utføres for å gi enslige mindreårige flyktninger en meningsfull og god hverdag. Vi presiserer at vi har fått et øyeblikksbilde og vi er fullt innforstått med at dette er et område som er under stadig utvikling.

Vi registrerer at det er store ulikheter i hvordan kommunene har organisert tilbudet, herunder omsorg og bistand til ungdommene. KS har i sin rapport (Fou -prosjekt nr. 164016) sagt at «innholdet og kvaliteten i kommunenes tiltak har stor betydning for å lykkes med integreringen av enslige mindreårige, blant annet når det gjelder deltagelse i utdanning og arbeidsliv»

Det har vært en utfordring for kommunene at endringer skjer raskt. De fleste mottak er lagt ned, noe som berører tjenestetilbudet i vertskommunene. Vi registrerer også at bofellesskapet i Overhalla, som vi har besøkt, er under avvikling.

Ansatte vi har snakket med uttrykker engasjement fra politikere og administrasjonen i deres arbeid for enslige mindreårige, men det opplyses også om at rammene er knappe. Ansatte vi snakket med uttrykker skuffelse over at de ikke får bosatt flere enslige mindreårige.

I oppsummeringen har vi hovedfokus på enslige mindreårige som har fått opphold og som er bosatt og notatet viser hoved-

områdene fra kommunens og de enslige mindreårige sine tilbakemeldinger. Det er et ønske at oppsummeringen benyttes som et ledd i videreutvikling av det arbeidet som gjøres, og at kommunene gjennom oppsummeringen kan jobbe med å sikre kvalitative gode omsorgstilbud som igjen kan bidra til god integrering for de enslige mindreårige.

Enslige mindreårige flyktninger defineres som en risikogruppe fordi de er barn som flykter fra krig, forfølgelse og vanskelige leveforhold. De mangler foreldrenes veiledning og beskyttelse og er samtidig i et land med fremmed språk, kultur og tradisjoner. Mange EM har også seinvirkninger av traumatiske opplevelser. (Garvik, Paulsen, Berg 2016) For at denne risikogruppen skal få så gode vilkår som mulig, forventes det at vi som samfunn tar i bruk helhetlig kompetanse for å sikre at disse barna/ungdommene får en god forutsetning for å kunne leve gode liv.

Vi har i denne rapporten lånt fra andre publikasjoner og nettsteder som UDI, RVTS og IMDI. Spesielt vil vi nevne NTNU Samfunnsforskning sin rapport «Barnevernets rolle i bosetting og oppfølging av enslige mindreårige flyktninger» av Marianne Garvik, Veronika Paulsen og Berit Berg som vi har brukt aktivt i denne oppsummeringen. I tillegg har vi brukt KS rapport «Kommunenes håndtering av enslige mindreårige flyktninger» FoU-prosjekt nr. 164016.

Noen av tallene vi presenterer er fra våren 2017, og fra de gjennomførte samtaler med kommunene og de enslige mindreårige. Tallene for antall plasserte i 2017 og anmodningstall for 2018 bygger på tall pr 01.12.2017. Tallene bygger på informasjon fra kommunene og IMDI. Alle kommuner som har vært besøkt har fått rapporten til gjennomlesing og korrigerings.

Vi vil takke ansatte i kommunene og mottak for gode, lærerike og givende møter. Vi er imponert over det faglige, omsorgsfulle og engasjerende arbeidet som legges ned for å gi de enslige mindreårige gode oppvekstbetingelser. Vi ønsker også å takke ungdommene vi har møtt, som har gitt oss verdifull innsikt i hvordan de opplever å være enslige mindreårige i Nord-Trøndelag..

Steinkjer 01.12.201

Erik Stene
Velferdsdirektør

Anita Prestmo
Seniorrådgiver

Thea H Kveinå
Seniorrådgiver

2. Enslige mindreårige i Nord-Trøndelag

Enslige mindreårige er en fellesbetegnelse for alle barn og unge som kommer til Norge uten foreldre eller andre foresatte med foreldreansvar, og som oppgir at de er under 18 år. Gjennom kartleggingen er det registrert variasjoner av hvordan kommunene bistår barn og unge som er enslige mindreårige. Noen kommuner gir bistand til enslige mindreårige frem til de fyller 18 år, andre kommuner gir frem til 20 år, mens andre gir bistand frem til 23 år.

Enslige mindreårige som er kommet til Nord-Trøndelag er i hovedsak fra Afghanistan, Eritrea, Somalia og Syria. Det fleste ungdommene er gutter, og hovedtyngden har bodd en stund i Norge, og er nå over 18 år.

Etter den store flyktingestrømmen i 2015 ble kommunene anmodet om å øke antall flyktninger, noe alle kommunene i Nord-Trøndelag tok ansvar for, og forberedte seg på. IMDI anmodet om bosetting av 153 enslige mindreårige flyktninger i Nord - Trøndelag i 2016. Kommunene vedtok å ta imot 96. Bosetting av enslige mindreårige krever naturlig nok en annen mobilisering enn plassering av voksne, og det ble satt inn betydelige ressurser for å imøtekomme IMDI's anmodning. Flere kommuner rapporterer imidlertid at de ikke har fått plasseringer av enslige mindreårige tilsvarende sine vedtak, og at den reelle bosettingen for 2016 var 42 ungdommer. Dette har sam-

menheng med lave asyl ankomster og færre som ble innvilget opphold. Barn som har vedtak om begrenset opphold har blitt værende i mottakssystemet inntil nylig.

I og med at kommunene ikke har fått bosatt enslige mindreårige flyktninger som forutsatt, er det kommuner som rapporterer at de har måttet avvikle døgnbemannede bofellesskap og rigge ned tjenester som var planlagt ut fra anmodnings - og vedtakstall. Dette har medført en betydelig merutgift, og har også fått konsekvenser for ansatte som har blitt omplassert/oppsagt som følge av at tiltakene ikke er blitt satt i verk. Vi anser dette som svært uheldig med tanke på kommunens fremtidige bosettingsvilje. Kommunene har satt inn store ressurser på å få lokalsamfunnet engasjert, ansette fagpersoner, forberede skole, barnevern og helse, skaffe boligmasse, for så i neste omgang måtte forholde seg til at det bosettes noen få, eller i verste fall ingen, ungdommer. Til tross for usikkerhet rundt fremtidige behov, ser vi at de kommunene som har etablert et tilbud, har vedtatt at de også tar imot enslige mindreårige i 2017. Vi har full forståelse for at bosetting av enslige mindreårige flyktninger er krevende både for lokalsamfunnet, administrasjonen, politikere og ansatte i det kommunale system, spesielt når tilstrømming av asylanter og bosetting av enslige mindreårige flyktninger er så uforutsigbart som det er.

Leter etter husrom til mindreårige flyktninger i Namsos

Om et par uker kan de første flyktningene komme til Namsos. Nå håper flykningetjenesten på hjelp fra deg og meg.

Faksimile Namdalsavisa 22.10.2016

Kommune	Antall bosatte 2015	Antall bosatte 2016	Bosatte Under 15 år 2017	Bosatte over 15 år 2017	Totalt bosatte 2017	Anmodning bosatte 2018
Stjørdal	7	10	1	7	8	2
Steinkjer	6	7	0	5	5	2
Levanger	3	9	0	6	6	2
Verdal	0	1	0	0	0	
Namsos	0	4	0	3	3	
Inderøy	0	5	1	2	3	
Nærøy	0	1	0	0	0	
Overhalla *	7	0	0	0	0	
Meråker	1	0	0	0	0	
Grong	7	5	1	3	4	2
Vikna			1	1	2	
TOTALT	31	42	4	27	31	8

*Overhalla har i dag 1 ungdom som bor i kommunen, de andre har flyttet til andre kommuner.

Fig 2 Bosatte EM i Nord-Trøndelag og anmodningstall 2018

Namsos kommune

EM avdelingen i Namsos kommune

EM avdelingen består av 4 ansatte, hvorav 3 jobber turnus. Vi er bemannet i perioden 08.00 til 22.00 de fleste ukedagene. Hver 4 helg har vi 2 ansatte på jobb i perioden 14.30 - 22.00 på fredag, og fra kl.12.30 til 22.00 lørdag og søndag. EM avdelingen jobber oppsøkende, og møter ungdommene hjemme, er med til lege/tannlege, møter med skole, leksehjelp, og deltar i aktiviteter sammen med ungdommene så ofte som mulig. Vårt hovedfokus ligger på relasjonsbygging, omsorg, og å være trygge, tydelige voksne for ungdommene våre.

I tillegg til oppfølging fra EM avdelingen har de fleste av våre ungdommer enten en støttefamilie eller en støtteperson.

Vårt arbeid med rekruttering/oppfølging, samt innhold i støttefamilieordningen er bygget opp etter inspirasjon fra Trondheim kommunes vertsfamilieordning. Støttefamiliene har en hybel/leilighet i forbindelse med egen bolig, og lar ungdommen delta i deler av familiens aktiviteter. Det kan være middag, leksehjelp, kino, en prat, eller ferietur. Kort sagt: det som passer for den enkelte ungdom og familie.

Støttepersoner har samme funksjon, men bor ikke i samme hus. Deres oppgave kan være alt fra å «bare» tilbringe tid sammen, introdusere ungdommen for ulike aktiviteter i lokalmiljøet, eller leksehjelp. Også her legges føringene ut fra ungdommen og støttepersonen sine interesser og kapasitet.

Gleder seg til RBK-kamp

Sammen med 200 enslige mindreårige flyktninger drar Abdul, Momen og Nawid til Lerkendal.

NAMSOS: Lørdag setter de seg på bussen. Da drar 11 enslige mindreårige flyktninger fra Grong og Namsos til Lerkendal for å se Rosenborg møte Sandefjord. Turen er et samarbeid mellom de trønderske fylkeskommunene.

– Jeg gleder meg! Vi er kjempetinteressert i fotball og cricket, forteller Abdul Based Afghani.

– Jeg har vært der en gang tidligere, da var det Rosenborg-

Molde, og det var veldig gøy! De var veldig flinke, legger Nawid Hussalini til.

Alle tre forteller de synes fotball er veldig gøy, og noe de driver med på fritida.

– Vi spiller hver dag, og drar til Kleppen sammen med venner, sier Nawid.

– Ja, og jeg tror jeg vil finne meg et fotballag å starte på, fortsetter Abdul.

– Til sammen er vi rundt 200 som drar, sier Tor Moltu i flyktningtjenesten.

Førstkommende onsdag drar de på VG-lista Topp 20 i Trondheim.

INGVILD KIRKEDAM
ingvild.kirkedam@namdalsvisa.no
413 93 137

PÅ TUR TIL LERKENDAL: Abdul Based Afghani (fra venstre), Momen Amrit, Tor Moltu og Nawid Hussalini drar lørdag til Lerkendal for å se Rosenborg-Sandefjord.

FOTO: BJORN TORE NESS

Faksimile Namdalsvisa

3. Organisering i Nord-Trøndelag

Ansvar for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ble fra 2007 overført fra UDI til Bufetat. Bufetat har i dag ansvaret for bosetting av enslige mindreårige under 15 år. UDI har ansvaret for enslige mindreårige mellom 15 - 18 år.

Enslige mindreårige under 15 år kommer etter registrering hos politiets utlendingsmyndighet direkte til et statlig eller privat omsorgssenter. Enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 - 18 år vil etter registrering hos politiets utlendingsmyndighet og registrering ved Trandum transittmottak overføres til mottak for enslige mindreårige mellom 15 - 18 år. For barna under 15 år er det etablert omsorgssenter som ivaretar omsorgen.

Omsorgssenter Nord – Trøndelag

- Cocoon Bakkan, Steinkjer - avviklet desember 2016
- Cocoon Bjørnang, Levanger - avviklet mars 2017
- Berget, Stjørdal - avviklet
- Frigg, Stjørdal - avviklet

Mottak Enslige mindreårige Nord-Trøndelag:

- Leira EM mottak: 38 plasser
- Steinkjer EM mottak: 30 + 10 opsjonsplasser - Nedlagt sommer 2017
- Meråker EM mottak: 30 + 10 opsjonsplasser - Nedlagt november 2017
- Hegratunet EM mottak: 40 + 10 opsjonsplasser - Nedlagt sommer 2017

3.1 Organisering ved bosetting i kommune:

De aller fleste enslige mindreårige flyktninger har behov for voksenpersoner som kan gi dem trygghet, omsorg og veiledning. Dette innebærer at kommunen må vurdere ulike omsorgsløsninger og ha et differensiert bo - og omsorgstilbud tilpasset den enkelte ungdom.

Det er kommunen selv som avgjør hvilken etat som har oppfølgingsansvaret, og hvor dette ansvaret skal forankres administrativt. Kommunen står altså fritt med hensyn til organisatorisk forankring av det overordnede ansvaret for enslige mindreårige som gruppe. At arbeidet er forankret

i en annen tjeneste enn barneverntjenesten utelukker ikke at det kan fattes vedtak etter barnevernloven. Når en enslig mindreårig bosettes i en kommune kan barneverntjenesten delta i en første vurdering av barnets behov. Forpliktelsen til kommunen for bosetting følger av barnevernloven § 3-4, hvor det er presisert at kommunen skal foreta en vurdering av den enkeltes behov, og på denne bakgrunn tilby egnede botiltak.

Uavhengig av hvor kommunen har forankret ansvaret og arbeidet med enslige mindreårige, gjelder retten

Et møtested på stasjonen

STEINKJER: Nå har de 22 unge bosatte flyktingene i Steinkjer fått et sted der de kan møtes. Det er på "Basen" ved Steinkjer stasjon.

TRINE BINDE BRATBERG
TRINE@STEINKJER-AVISA.NO

– Basen skal være et ettermiddagshjem der man kan skape nye relasjoner. Tidligere har miljøteamet kjørt rundt og besøkt de mindreårige flyktingene som er bosatt i Steinkjer. Nå kan ungdommene og de ansatte samles her, sa varaordfører Ida Derås Bruheim da hun klippet snoren inn til det nyoppussede lokalet.

Frivillige kan bidra

Hun sier Basen vil være en viktig arena for frivilligheten også.

– Vi har mange som spiller på lag med Flyktingtjenesten. Røde Kors, Redd Barna, NKS og vennefamilier er gode eksempler på det.

Det er Elin Vinje som er leder for Flyktingtjenesten. Hun sier det har vært et stort ønske å ha en møteplass for flyktingen som bor på hybel rundt omkring.

– Endelig har vi et sted på plass. Dette skal være en base for aktiviteter. Et sted de kan gjøre lekser, lage mat og mere til. Stjørdal kommune har hatt en fin base noen år. I dag har Steinkjer også det – en enda finere en.

Gunstig plassering

Det var noen av de ansatte i Flyktingtjenesten som så at det sto "Til leie" på lokalet, som ligger omtrent på jernbanelinja ved Steinkjer stasjon.

– Huseierne, som er Frank Michelsen og Bjørn Veimo, har vært kjempegreie. De har pusset opp og gjort det hjemmekoselig her – helt etter våre ønsker.

NSB og restauranten Perrongen er leietakere i samme lokale.

ÅPNET TIRSDAG: Varaordfører Ida Bruheim Derås hadde æren av å klippe snoren og erklære "Basen" for offisielt åpnet. Inne ventet taler og underholdning, sprudlevann, kaffe og kaker. Lokalet er forvandlet til et kjempetrivelig ettermiddagshjem, som varaordføreren kalte det.

DE ANSATTE: Inger Lise Vist (venstre), Hanne Gomo Selbo og Tone Sandseter jobber ved Basen, som er på Steinkjer stasjon.

FINE LOKALER: Deler av stasjonsbygningen er nå leid ut til Flyktingtjenesten. Lokalene har blitt kjempefine.

Faksimile Steinkjer-Avisa

til å motta tjenester og tiltak etter lov om barneverntjenester, dersom den enslige mindreårige vurderes å fylle vilkårene til hjelp etter lov om barneverntjenester. Det innebærer at barneverntjenesten skal følge opp en melding om bekymring uavhengig av barnets oppholdsstatus. En bekymringsmelding skal vurderes etter reglene i barnevernloven, og dersom barneverntjenesten finner at det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven, skal barneverntjenesten undersøke forholdet, jf. barnevernloven § 4-3.

Barneverntjenesten skal vurdere om barnet har omsorgsbehov og behov for tiltak, utover det som kan tilbys/tilrettelegges/gis på botiltaket.

Barneverntjenesten skal ikke automatisk yte hjelpe-tiltak eller fremme sak om omsorgsovertakelse for enslige mindreårige.

Kommunene har organisatorisk lagt oppfølgingen av de enslige mindreårige innenfor:

- Flyktningsfaglig – Enslig mindreårig team med egne ansatte
- Barnevernfaglig – Ansatte i barnevernstjenesten, men som bare (hovedsakelig) jobber med enslige mindreårige

Noen kommuner har et bredt samarbeid mellom flyktningstjenesten og barneverntjenesten, men det opple-

ves vanskelig å finne en god samhandlingsmodell hvor elementer fra disse to kompetansefeltene er integrert.

I følge FNs barnekonvensjon skal barnets beste være utgangspunkt for alle saker som angår barnet og for alle tilbud/tiltak som barnet får. Det innebærer at kommunen som har ansvaret for å ivareta omsorgen for barnet må oppfylle kravene som er satt i forhold til helse, sikkerhet, personaltetthet, kvalifikasjoner og tilsyn. Enslige mindreårige har altså de samme rettigheter som andre barn i Norge. Barnet skal bli hørt i saker som angår det, og fra det er 12 år gammelt skal det legges avgjørende vekt på hva barnet mener. «Omsorgsløsninger for mindreårige barn skal ta tilbørlig hensyn til kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» (IMDI 2009)

Alle kommuner, bortsett fra Steinkjer har hjemlet botiltakene for enslige mindreårige i barnevernlovens § 3-4. Bestemmelsen spesifiserer kommunenes ansvar ved bosetting av enslige mindreårige, hvor kommunen skal foreta en vurdering av det enkelte barns behov. Kommunene Stjørdal, Levanger og Inderøy har etablert tiltakene til enslige mindreårige organisatorisk innen barnevernet, mens de andre kommunene har det hovedsakelig organisert innen flyktningstjenesten som egne enheter for enslige mindreårige.

Kommune	Nye EM Bosatte under 15 år 2017	Bosatte EM under 15 andre tiltak	Bosatte EM under 15 år plassert i fosterhjem	Bosatte EM under 15 år i bofelleskap	Bosatte EM under 15 år totalt
Stjørdal	1	1	0	0	1
Steinkjer	0	0	0	0	0
Levanger	0	0	0	1	1
Verdal	0	0	0	0	1
Namsos	0	0	0	0	0
Inderøy	1	0	0	1	1
Vikna	1	1	0	0	1
Grong	1	1	0	1	1
TOTALT	4	2	0	4	6

Levanger kommune

Levanger kommune har bosatt enslige mindreårige flyktninger i mange år. Fra 01.01.2016 ble imidlertid alt ansvar for bosettingen flyttet over fra flyktningetjenesten til barneverntjenesten i kommunen. Barneverntjenesten opprettet i den forbindelse et eget enslige mindreårige team (EM team), bestående av 10 ansatte, derav åtte i turnus. Den 01. september i 2016 åpnet vi det nye bofellesskapet, Bergvingården bofellesskap, en bolig for seks enslige mindreårige. I tillegg har teamet p.t. oppfølging av 10 ungdommer som bor på hybler i kommunen.

Vi legger stor vekt på at ungdommene skal integreres i lokalsamfunnet når de kommer til Levanger. Dette ser vi gjøres best gjennom fritidsaktiviteter, spesielt på arenaer hvor de kan treffe norske jevnaldrende ungdommer. Vi hjelper til å tilrettelegge, for å sikre at ungdommene får de møteplassene de trenger.

Ungdommenes interesser blir kartlagt når de kommer til oss, og de får deretter tilbud om å delta på en valgfri fritidsaktivitet som barneverntjenesten dekker. Vi har ungdommer som spiller fotball i våre to klubber på Levanger, to har vært aktive i Skogn ungdomslag, tre synger i kor og flere trener ved treningssenter. I tillegg til denne aktiviteten, får alle ungdommene tilbud om å delta ved felles aktiviteter som EM team arrangerer, som ulike fjellturer, svømmekurs, turer til nabobyene våre, fotballkamper, arrangementer rundt høytider m.m. Blant annet hadde vi 17.-mai fest i boligen hvor alle ungdommer, verger og ansatte med familier var velkomne.

Noen av ungdommene har fått vennefamilier som de er sammen med på fritida si, dette ser vi at både ungdommene og familiene setter veldig stor pris på og har gjensidig utbytte av.

I Levanger har vi et flott ungdomshus. Dette oppfordrer vi alle våre ungdommer til å bruke. Her er det faste åpningskvelder og det tilbys leksehjelp i tillegg til at det arrangeres ulike «happenings», som temafester, kurs m.m.

Sommeren 2017 startet SOS barnebyer et prosjekt sammen med 12 kommuner som skal jobbe for økt integrering av enslige mindreårige. Prosjektet kalles «Sammen-prosjektet». Til nå har seks av våre ungdommer deltatt i prosjektet, som samler tre norske ungdommer og tre flyktninger i en prosjektgruppe.

«Sammen» skal bidra til at ungdom som har flyktet alene til Norge får mulighet til å bli kjent med norsk ungdom. Slik kommer de raskere og på best naturlige måte inn i lokalmiljøet på sitt nye hjemsted. De får en reel mulighet til å bli en del av et sosialt nettverk og få venner. Gruppene jobber sammen med et selvvalgt prosjekt mot et felles mål, de skaper noe sammen. En veileder og kommunen bistår så langt det trengs.

4. Kartlegging av Enslige mindreårige sine behov

Når enslige mindreårige kommer til asylmottak eller omsorgssenter, finnes det ofte få kartlegginger og informasjon om dem. Omsorgssenteret skal i løpet av barnets opphold på senteret foreta en kartlegging av barnets situasjon og behov som grunnlag for etterfølgende bosetting i en kommune. Det er utarbeidet egne kartleggingsverktøy.

Opplysningene skal brukes til å tilrettelegge bo- og omsorgstilbudet best mulig i forhold til den enkeltes behov. Planene skal blant annet inneholde faktaopplysninger om det enkelte barnet, observasjoner av fungering, bakgrunn, sosialt nettverk, informasjon om asylsaken, fysisk og psykisk helse, utdanning og yrke, kultur, fritid og aktiviteter, religion og vurderinger av forventninger og behov.

Kommunene opplyser at kartleggingen kan være mangelfull, spesielt når det gjelder utdanningsbakgrunn og helse.

Mangelfull kartlegging i forkant av bosetting fører til at kommunene stiller dårligere forberedt i møte med de enslige mindreårige som skal bosettes. Konsekvensen kan føre til at ungdommene mister verdifull tid i skoleløpet og at ungdommer med behov for helsetjenester, særlig psykiske helsetjenester ikke får dette til riktig tid. Mangelfull kartlegging kan også medføre at kommunene ikke tilbyr det botiltak som er best egnet for barnet.

Uavhengig av tilbudet i den enkelte kommune, har bosettingskommunen et ansvar for å etablere kontakt med den enslige mindreårige som skal bosettes. Noen kommuner, som Namsos, har som praksis at representanter fra kommunen reiser ut til mottak/omsorgssenter for å gjøre seg kjent med ungdommen de skal ta imot. Et viktig siktemål med disse besøkene er å få avklart forventninger, og gitt informasjon om bosettingskommunen og hva som venter ungdommene der.

5. Barnevernets rolle

Vi har i kartleggingsrunden ikke snakket med barnevernstjenestene i kommunene. Vi har derfor ikke oversikt over hvordan barneverntjenestene opplever utfordringene og samarbeidet omkring enslige mindreårige.

FNs barnekonvensjon definerer barns rettigheter knyttet til omsorg og beskyttelse. Ansvaret for videre oppfølging av enslige mindreårige er ikke presisert i lovverket, og enslige mindreårige vil ikke automatisk ha behov for tjenester etter barnevernsloven. Dette skal vurderes individuelt og følge de generelle prinsippene som barnevernsloven angir. Den kommunale barnevernstjenesten har etter barnevernslovens §§ 1-1 og 1-2 et generelt ansvar for alle barn som oppholder seg i kommunen, også enslige mindreårige. Barnevernet har altså et ansvar for å følge med i de forhold som barn og unge lever under, og sette i verk tiltak som kan forebygge

omsorgssvikt og atferdsproblemer. Dersom barnevernstjenesten mener det er grunn for det skal de igangsette undersøkelse og eventuelt igangsette tiltak etter kapittel 4 i barnevernsloven.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har presisert at kommunene ved bosetting skal foreta en vurdering av den enkeltes behov og på bakgrunn av denne tilby egnet botilbud, dette i henhold til barnevernloven § 3-4 første ledd. Dersom det i forbindelse med denne vurderingen viser seg å være rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter lovens kapittel 4, skal barneverntjenesten undersøke forholdet. Dette tilsier at det bare skal opprettes en sak for barneverntjenesten dersom kommunens ordinære botiltak for denne gruppen ikke er tilfredsstillende, og det er rimelig grunn til å anta at barnet har behov for tiltak etter barnevernloven kapittel 4.

Det statlige barnevernet (Bufetat) har ansvar for enslige mindreårige under 15 år. Noen kommuner er tydelig på at dersom de skal bosette barn/ungdommer under 15 år, forutsetter de at Bufetat oppfyller sitt ansvar med å finne fosterhjem eller eventuelt annen omsorgsbasis. For de barna/ungdommene som bor i fosterhjem er det barnevernstjenesten som har ansvaret for tiltaket. Bufetat har oversikt over hvilke tiltak som finnes i de ulike kommuner og fatter vedtak om kommune ut fra hvor barnets behov blir oppfylt. Kommunene opplyser at barna/ungdommene som får botilbud i bofelleskap ikke nødvendigvis har behov for fosterhjem. Fylkesmannen oppfatter at det i de tilfellene legges større vekt på det flyktningsfaglige kontra det barnevernfaglige perspektivet.

Noen av de kommuner som ikke fatter vedtak etter barnevernslovens kap 4 i sitt tilbud til enslige mindreårige over 15 år, begrunner dette med at dette er ungdommer med en god fungering som vil være i stand til å flytte på hybel og ivareta seg selv. Andre kommuner, som for eksempel Inderøy, begrunner sitt valg av omsorgstilbud med at dette er sårbare ungdommer som har stort behov for tett voksenkontakt, omsorg og veiledning.

Ved våre besøk fikk vi informasjon om tilfeller hvor det var fattet vedtak (for flere måneder siden) om hjelpetiltak uten at disse var satt i verk.

Fylkesmannen merker seg at det fra flere kommuner påpekes at det er behov for en avklaring og diskusjon av hva som forventes av barnevernfaglig involvering. Bør barnevernet ha et selvstendig ansvar for å følge med på hvordan EM blir ivaretatt for å kunne ha oversikt over eventuelle forebyggende tiltak? Hva er godt barnevernfaglig arbeid i forhold til enslige mindreårige, og er det riktig at man skal ha en annen standard i forhold til omsorg for enslige mindreårige enn kommunenes øvrige ungdommer? Finansieringsordningen er som kjent endret, noe som innebærer at man ikke må fatte vedtak etter barnevernsloven for å utløse tilskudd. Flere kommuner uttrykker bekymring for hvilke konsekvenser dette på sikt vil gi.

På våre besøk i kommunene er opplevelsen at det er varierende bevissthet omkring hvordan man oppfyller den enslige mindreåriges krav om å bli hørt i saker som gjelder dem selv. Når det er fattet vedtak om tiltak etter § 4 i barnevernsloven vil barnet/ungdommen ha klageadgang på tiltakene. Dersom barnet mener det ikke får det som det behøver, enten tilstrekkelig omsorg/

bistand eller materielle behov dekket vil imidlertid barnet/ungdommen eller dets representant (vergen) kunne søke barnevernet om igangsetting av tiltak etter kap 4. Dersom barnevernet etter undersøkelse finner at det ikke er grunnlag for å sette i verk tiltak har barnet/ungdommen eller dennes representant (vergen) mulighet for å klage på avgjørelsen.

Dette er tematisert i det nye saksbehandlingsrundskrivet. Kommunene har ikke hatt praksis med å fatte enkeltvedtak når undersøkelse avsluttes uten tiltak. Dette er først nå presisert, og gjort kjent for tjenestene.

Noen kommuner opplyser at ungdommene uttrykker uenighet omkring tiltakene som er etablert. Det kan være at de ønsker mere penger, flere aktiviteter, annet botilbud eller at de vil flytte til annen kommune. Slik det fremkommer av informasjonen er det ingen barn/unge som har reell klagemulighet på de beslutningene som tas. Noen kommuner, som for eksempel Overhalla kommune, har etablert beboerråd, hvor forhold som gjelder den generelle omsorgen/tjenesteytingen kan drøftes.

6. Skolens rolle

For flyktningbarn og ungdom handler det om å leve i fortid, nåtid og framtid. Det er viktig å bygge bro mellom det som var og det som er. Barn og ungdom må gis mulighet til å bearbeide traumatiske opplevelser samtidig som en normalisering av hverdagen gjennom skole, arbeid, sosiale nettverk er viktig. De har behov for å bli møtt med tillit, anerkjennelse, bekreftelse, respekt og omsorg. Forskning (Meyer DeMott, 2007) viser at skolen spiller en avgjørende rolle i flyktingers liv, både i et her og nå - perspektiv og i et langsiktig perspektiv.

Lærere og pedagoger står overfor viktige, ansvarsfulle og svært spennende oppgaver når de møter barn og unge med flyktningebakgrunn. Det handler om å få muligheten til å lære, trives og få en normalisert hverdag i sitt nye lokalmiljø. Rask oppstart i en skole er avgjørende for at barna tilpasser seg det norske samfunnet.

Alle barn og unge i grunnskolealder som forventes å være i Norge mer enn tre måneder har rett til å gå på skolen fra dag én.

Hovedregelen er at ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har rett til tre års heltids videregående opplæring (ungdomsretten). Minoritetsspråklig ungdom har de samme rettighetene i videregående opplæring som alle andre, som rett til spesialundervisning og rett til skyss. I tillegg kan minoritetsspråklige ha rett til særskilt språkopplæring. Man kan også velge å tilby innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever. Elever har rett til inntil to år ekstra når elever har rett til særskilt språkopplæring.

Kommunene vi snakket med opplyser at skoletilbud har stått klart for ungdommene ved ankomst og at de fleste ikke lenge etter flytting hadde startet på skolen.

Ungdommene det ble samtalt med var opptatt av å formidle at det er vanskelig å lære seg norsk, og at de derfor opplevde skolehverdagen som vanskelig.

6.1 Samarbeid skole - hjem:

Kommunene opplyser i hovedsak at samarbeidet med skole er bra. «*Det er godt samarbeid med skole. Skolen gir beskjed med en gang dersom det er en av elevene som ikke møter opp. De gir også rask tilbakemelding dersom det er noe de er bekymret for. Det er ikke etablert faste samarbeidsmøter, men det er etablert trekant samtaler med primærkontakt, skolekontakt og eleven*».

Flere kommuner opplyser at de straks får melding dersom en av elevene ikke møter opp til skolen, og at de da umiddelbart oppsøker barnet/ungdommen for å finne ut hva som er årsaken. Vi hørte imidlertid også om kommuner hvor barnet/ungdommen ikke hadde vært på skolen på flere uker, men at dette ikke var gjort kjent for ansatte som skal følge opp barnet.

De fleste kommuner har etablert leksehjelp, enten ved bofellesskap/ base, hos Røde Kors eller andre frivillige

aktører. Tilbudet er imidlertid frivillig og vi oppfattet det som at de som er mest motivert for læring møtte opp og får leksehjelp, mens de som kanskje trengte det mest ikke deltar. Kommunene opplyser at mange av ungdommene har store kompetansehull.

Fylkesmannen opplever at de som jobber med enslige mindreårige i flykningetjenestene er opptatt av å bidra til et gode læringsmiljø. De tilrettelegger ved å tilby leksehjelp og samarbeid med skole. Imidlertid registrerer vi at enkelte kommuner har mindre fokus enn andre på at barn og unge som har levd under vanskelige forhold må ha tett voksenkontakt og trygghet i sin totale livssituasjon for at de skal kunne få maksimalt utbytte av læringssituasjonen. Å ha et helhetlig perspektiv på ungdommens situasjon og fokusere på at trygghet og omsorg er viktige faktorer også når det gjelder læring er derfor nødvendig.

Stjørdal kommune

EM-TEAM - «Gode relasjoner er grunnmuren»

- Startet med bosetting i 2009
- I løpet av 2017 vil det være bosatt 37 EM i Stjørdal kommune som får oppfølging fra kommunen.
- I EM-team som jobber med bosetting og oppfølging av disse ungdommene er det ansatt 11 stk., fordelt på 10,7 årsverk. Ansatte er fordelt på følgende måte:
  - teamleder (100 %)
  - 3 saksbehandlere (2 x 100 % og 1 x 50 %)
  - 8 miljøterapeuter (7 x 100 % fast og 1 x 100% vikariat).
- Tjenesten har i tillegg tilgang på 20 % merkantilstilling via merkantilt ansatt i ordinært barnevern.

Oppfølging gjennom base:

- Lokalisert i egne lokaler i Stjørdal sentrum
- Består av kontorer, kjøkken, stue, samtalerom
- Ulike aktiviteter som middag fast to ganger i uka, leksehjelp to ganger i uka, grupper, veiledning, enkeltsamtaler, feiringer av bursdager og høytider
- Fokus på at det skal være hjemmekoselig og trivelig å komme på basen

7. Økonomi

Kommuner som bosetter enslige mindreårige flyktninger motar et særskilt tilskudd fra IMDi. Kommunene kunne tidligere søke refusjon for tiltak etter barnevernlovens kap 4. I den nye ordningen vil kommunene få et fast tilskudd per enslig mindreårige pr år, uavhengig av hvilke tilbud og tiltak de har i kommunen., men fra 01.01.2017 ble refusjonsordningen slått sammen med IMDis særskilte tilskudd. I den nye ordningen vil kommunene få et fast tilskudd per enslig mindreårig flyktning per år. Kommunene får tilskuddet for alle enslige mindreårige flyktninger uavhengig om det er barnevernstiltak eller ikke. Tilskuddet utbetales til og med det året den enslige mindreårige flyktningen fyller 20 år. Tilskuddet skal være på 1 198 000 kroner per år til og med det året flyktningen fyller 16 år. Fra og med det året flyktningen fyller 17 år skal tilskuddet

være 750 000 kroner. Omleggingen av ordningen fører ikke isolert sett til endringer i de gjennomsnittlige overføringene til kommunene per enslig mindreårig flyktning.

Tilskuddsperioden for «Tilskudd ved bosetting av personer med alvorlige, kjente funksjonshemminger og/eller atferdsvansker for enslige mindreårige flyktninger» utvides. Tidligere kunne kommunene få dette tilskuddet i maksimalt fem år. Tilskuddet kan nå utbetales fram til enslige mindreårige fyller 20 år. Dersom de fyller 20 år før det har gått fem år, skal kommunen likevel kunne få tilskuddet i fem år, slik som i dag. Denne utvidelsen av tilskuddsordningen vil gi kommunene større sikkerhet ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger med særlige beho

7.1 Ungdommenes økonomi:

Det fremkommer store forskjeller på hvilke økonomiske rammer kommunene gir ungdommene. Mens noen kommuner har etablert helhetlige omsorgstilbud hvor kommunen dekker de utgifter ungdommene har når behovet oppstår, er det andre kommuner som ikke dekker utgifter til klær, aktiviteter, busskort, ferier osv på annen måte enn ved at ungdommene får tildelt livsoppholdssatsen.

Eksempler på kommunenes praksis:

Levanger:

Nødvendig utstyr innkjøpes ved ankomst. Vergen søker NAV om livsopphold og de får utbetalt 4000,- i måneden. De som bor i bofelleskap får alle måltid ved bofelleskapet og betaler egenandel for det. Vergen disponerer barnetrygd og forsørgertillegg som ungdommen får utbetalt når han er 18 år.

Steinkjer:

Nødvendig utstyr innkjøpes ved ankomst. Flyktningetjenesten utbetaler 4100,- pr mnd. til livsopphold frem til de starter i Intro eller går over til videregående skole. Barnetrygd tas som egenandel (fra 01.05.17). Ungdom-

mene får sykkel, PC/mobil og basispakke sommer/vinterklær ved ankomst, I tillegg får ungdommene supplement av klær etter årstider, samt treningstøy ved behov. Ut over det må de dekke utgifter av livsoppholdet. Flyktningetjenesten dekker legekostnader når det er vurdert hensiktsmessig av ansatte.

Namsos:

Alle får dekket utgifter til en fritidsaktivitet, samt at kommunen dekker årskontingenten vil ungdomshuset Lagrè. Livsopphold 4500,- pr måned. Ungdommene får vinter/sommerklær de første 2 årene, uten at de får oppgitt noen sum, primærkontakter handler inn det som vurderes som nødvendig sammen med den enkelte ungdom, inntil en gitt sum, som bare ansatte har kjennskap til. Barnetrygden går som refusjon til kommunen. Dekker utgifter til lege, så lenge legebesøket er avklart med EM avdelingen på forhånd.

Overhalla:

Alle får dekket utgifter til sommer - vinterklær frem til fylte 20 år. Alle får tilgang på skyss vederlagsfritt. Dekning på 450,- til valgfri aktivitet pr mnd. Vederlagsfritt deltagelse på fellesaktiviteter. Vederlagsfritt aktivitets-

kort (som eks basseng). Dekk busskort. Dekning på kr. 1000,- pr år til utstyr til fritidsaktiviteter frem til fylte 20 år. Dekk en reise pr år til ferietur. (Eks Oslo). PC (I tillegg til skole PC). Ny telefon (Lån - kan bli trukket). Får alle måltid på felles. Legetjenester dekket. Kr. 4000,- utbetalt til livsopphold pr mnd

Inderøy:

Får 100,- i uken i lommepenger, men kan få 200 kroner i bonus i løpet av en uke dersom de holder orden, leverer PC i henhold til husregler og er på skolen hele dagen. Den enkelte har 2500 kroner hver i reisebudsjett + 7000 kroner i klesbudsjett pr år. Den som ikke har mobil får inntil kroner 2500 for å skaffe seg dette. Ved behov får de

mer. Får ellers alle utgifter dekket. Barnetrygd søkes fra verge. Det er planlagt felles turer eks. til Oslo og Galdhøpiggen for bofelleskapet. Etablert ordning med sommerjobb for ungdom hvor ungdommene tjener ekstra penger som de beholder uavkortet.

Stjørdal:

Nødvendig utstyr innkjøpes ved ankomst. Gratis middagsservering ved Basen to dager i uken. Utbetalt 2750,- hver 14 dag som graderes til de som har stipend eller jobb. Dette er til livsopphold (inkl. legeutgifter, TV - lisens, mobilutgifter). Bokostnader dekkes utenom. Vergene får utbetalt barnetrygd/forsørgertillegg som kommuner krever som egenandel.

7.2 Problemstillinger knyttet til økonomi

Det er stor variasjon i kommunene på de økonomiske rammene for den enkelte ungdommen. Det er også et av temaene som alle kommuner uttrykker at de bruker mye tid og ressurser på.

De som bistår barna/ungdommene er opptatt av å gi dem gode rammer. Imidlertid er det eksempler på at mange av barna/ungdommene har urealistiske forventninger til hvilke ytelser og goder de skal få i kommunen. Mange er godt oppdatert på hvilke satser enslige mindreårige i andre kommuner mottar, og det er eksempler på at barna/ungdommene ønsker å flytte til andre kommuner for å få bedre økonomiske vilkår. De som yter tilskudd utover livsopphold begrunner dette i hovedsak med at de mener enslige mindreårige må ha samme muligheter som andre barn/ungdommer, og at dette innebærer at voksne tar ansvar også for økonomien. Namsos kommune nevnte for eksempel at de ser behovet for å være fleksibel siden barna/ungdommen ikke har andre til å hjelpe seg økonomisk.

Familiegjenforening: Noen barn/ungdommer har økonomi slik at de sparer opp og søker om familiegjenforening. Noen kommuner problematiserer at det for noen av ungdommene er et press om å søke, og at de ikke bruker pengene på det de skal benyttes til. Andre kommuner bidrar økonomisk og praktisk med familiegjenforening fordi de mener det er

viktig for barnet/ungdommen å få omsorgspersonene til kommunen. En kommune har inngått låneavtale for å hjelpe ungdommene med midler til familiegjenforening.

Noen verger har søkt om barnetrygd, mens andre har søkt om barnetrygd og forsørgertillegg og noen har ikke søkt om barnetrygd. De ungdommene som har barnetrygd og forsørgertillegg, og hvor kommunen ikke krever dette som vederlag, har en økonomisk fordel når de som 18 år får utbetalt dette i forhold til de ungdommene som ikke får dette.

Hovedinntrykket fra vår informasjonsrunde er at kommunene i liten grad har jobbet med å få felles forståelse og retningslinjer for hvordan ungdommene skal sikres en forsvarlig økonomi på kort og lang sikt. NAV har kompetanse på hvordan man jobber for å sikre forsvarlig økonomi til personer som ikke kan ivareta dette selv. Denne kompetansen opplever vi ikke kommunene benytter på en systematisk måte. Dette er et område vi mener det burde vært felles retningslinjer på, og vi anbefaler at kommunene utarbeider felles generelle rutiner. Slik det fremkommer er det i dag til dels store urimelige forskjeller hvor enkelte ungdommer har bedre økonomiske rammer enn andre. Det er også uheldig at ungdommene ikke raskt får tilstrekkelig og god veiledning omkring forståelsen av økonomiske forhold.

F. v. Mulugeta Negassi (19) og Amanuel Temsgen (19) fra Eritrea har fått arbeidspraksis på Shell på Værnes i 4 uker. De er to av 30 enslige mindreårige gutter som nå bosettes i egne boliger og integreres på Stjørdal.
Begge foto: Sissel Mørn

● 20 enslige mindreårige i arbeidspraksis

- Vi trives godt med arbeidet

Amanuel Temsgen (19) og Mulugeta Negassi (19) fra Eritrea er utplassert i arbeidspraksis på Shell ved Værnes i sommer. De er en del av Enslige Mindreårige-tiltak (EM) gjennom barnevernet, og får sin veiledning herfra.

STJØRDAL
SISSEL MØRN

For Amanuel og Mulugeta er arbeidspraksis gjennom EM-teamet en kjempefin mulighet til å prøve seg i arbeidslivet. – Jeg trives godt her. Jeg vasker, rydder og hjelper til med å plassere ut varer. Men, jeg liker best å lage mat, og stå i kassa, sier Amanuel som har en uke igjen av praksisen gjennom EM-teamet.

Mulugeta tar over når 7-timersklivet til Amanuel er slutt. I sju timer skal han nå hjelpe til med ulike arbeidsoppgaver ved bensinstasjonen. I tillegg jobber Amanuel på Lånke gården. Her hjelper han til med forefallende arbeid og har blitt godt kjent med familien Lånke som bor på gården. – Senere i sommer skal jeg bli med dem på fisketur i Tydal, forteller Amanuel, som synes det er

heilt ok å moppe golvet på Shell-stasjonen.

Egne bosteder

Amanuel og Mulugeta kom til Norge som enslige mindreårige for to år siden. De er nå plassert på egne hybler i Stjørdal sentrum, og klarer seg stort sett selv. – Det er godt å bo for seg selv. Det er godt med litt privatliv, synes Amanuel som er aktiv sykkelist på Stjørdals Blink sykkel. Han er spent på å starte på Ole Vig videregående skole til høsten, og Mulugeta går fortsatt på Voksenopplæringa. Begge trener svært mye. Mulugeta er ofte innom treningssenteret Impuls, og er langdistanseløper på Nybrottkarusellen.

– Jeg håper å bli Norges beste en dag, sier Mulugeta som løper 10.000 meter på 36 minutter for tiden, og som skal løpe Oslo maraton i september.

Mange har fått jobb

Berit Hembre har travle dager i Enslige Mindreårige-team (EM-team) i sommer. 20 enslige mindreårige er ute i praksis i ulike bedrifter i 4 uker, og alle skal ha minst ett besøk for å høre hvordan det går underveis. – Flere har fått jobb ved ulike

kafeer og butikker, en har fått sommerjobb ved Værnes kirkegård og tar forefallende arbeid ved alle kirkegårdene i kommunen. En annen har fått jobb i Stjørdalshallen. Så det er flott at så mange arbeidsgivere har vært så positive til å ta i mot dem, sier miljøterapeut Berit Hembre. – Men ikke alle ungdommer har mulighet til å jobbe. Noen av ungdommene ønsker å besøke slektninger og venner rundt om i landet disse 4 ukene, og noen stikker innom kontoret vårt i kjøpmannsgata 6 for å prate litt eller spørre om noe, forteller Hembre som har hendene fulle med oppgaver.

Flere unge kommer

– EM-teamet i Stjørdal kommune tar seg av bosetting, oppfølging og veiledning for enslige mindreårige. Først blir de plassert to og to, så kan får de sin egen hybel, sier miljøterapeut Berit Hembre. – Vi følger dem til leggs, tannlege og er med på felles møter med barnevernet. Vi veileder ungdommene i personlig hygiene, matlagning og generell livsopplæring. Det er så mye å skal lære. I tillegg har vi nye tverrfaglig samarbeid med voksenopplæ-

– Jeg er takknemlig for at så mange arbeidsplasser på Stjørdal tar inn ot Enslige mindreårige gutter, sier miljøterapeut Berit Hembre i Enslige Mindreårige-team (EM-team) i Stjørdal kommune. Her sammen med Mulugeta Negassi (19)

ringa, videregående skoler i Stjørdal og barnevernstjenesten. **Mye skal på plass** – Det er mye som skal på plass for unge voksne som skal bosettes i et nytt land, med helt fremmed kultur, språk og tenkemåte, sier Berit Hembre som også får brukk sin bakgrunn i helsesektoren i jobben som miljøterapeut. – For tiden er det 30 enslige mindreårige gutter opp til 23 år her på

Stjørdal som skal hjelpes inn i egen bolig. Det er besluttet fra politisk hold at det skal komme 12 til i løpet av året. – Heldigvis øker bemanningen her på EM-team, slik at vi blir flere etter hvert, sier Berit Hembre som har et stort hjerte for de ungene. retalsjener@bladet.no
74 89 35 00

Faksimile Bladet

8. Helse

Kommunen har ansvaret for at de som oppholder seg i kommunen får helsehjelp jf. lov om helse - og omsorgstjenester § 3-1. Helsepersonell har ansvar for å vurdere behovet for å bestille kvalifisert tolk i møte med pasient med begrensede norskkunnskaper. Helsepersonell kan trenge tolk for å utøve informasjons - og veiledningsplikten. Samarbeid med kvalifisert tolk kan være en forutsetning for å sikre pasientens rett til blant annet å få forståelig informasjon og å kunne gi informert samtykke til helsehjelp, jf. blant annet pasient- og brukerrettighetsloven §§3 - 5 og 4 - 1. Vi fikk inntrykk av at bruk av tolk er veletablert i alle kommuner. Det er imidlertid varierende om tolk ble benyttet når de hadde samtaler med helsesøster, lege, tannlege.

Det rapporteres at det har vært uproblematisk å få fastlege for barna/ungdommene. Kommunelegen har i noen tilfeller tatt ansvar for helsemessig oppfølging inntil fastlege var tildelt. Helsesøsterressurs er avsatt i alle kommuner, og det fremkommer at denne opplevs tilfredsstillende.

Noen kommuner har ut fra barnet/ungdommens psykiske helse-

utfordringer hatt forventning om behandling i spesialisthelsetjenesten (BUP), men ikke fått det. Andre kommuner opplever at ungdommene blir godt ivaretatt i spesialisthelsetjenesten etter henvisning (BUP).

Når det gjelder oppfølging av ansatte mottar Levanger kommune jevnlig veiledning fra BUP. Stjørdal og Inderøy får veiledning i regi av RVTS. Kommunepsykologer og helsesøstre bistår også med veiledning av personalgruppen ved behov. Noen kommuner har ikke etablert systematisk veiledning og oppfølging av ansatte.

Alle kommuner opplyser at ungdommene sliter med savn, søvnproblemer og konsentrasjonsvansker, men at dette ikke nødvendigvis er noe de selv ønsker å snakke om. De opplyser at de fleste ungdommene sliter med psykiske helseutfordringer som gjerne gir seg utslag i konsentrasjonsvansker og andre somatiske helseproblemer.

De fleste kommunene arrangerer temakvelder for ungdommene knyttet til helserelaterte utfordringer, herunder psykisk helse.

9. Verger

Fylkesmannen oppnevner verge etter vergemålsloven. Generelt kan man si at vergens oppgave er å sikre rettsikkerheten til den mindreårige. Vergens oppgaver vil alltid være begrenset av den

mindreåriges egen selvbestemmelsesrett og medbestemmelsesrett. Vergens ansvar omfatter ikke omsorgs -, oppdrags- og forsørgelsesplikten.

Det er store ulikheter i forhold til hvordan kommunene opplever vergenes fungering. Noen verger opplever som profesjonelle og gjør en god jobb, noen sammenblender rollene og vil gjerne også være omsorgspersoner, mens enkelte ikke engang har besøkt «sine» ungdommer. Vi blir fortalt av flere kommuner at de har opplevd problemer med å få posten til ungdommene i rimelig tid siden den først blir sendt til vergen.

Noen kommuner opplyser at vergen har søkt om barnetrygd og forsørgertillegg som vergene disponerer, andre forteller at

det bare er søkt om barnetrygd som verge disponerer, mens for noen barn/ungdommer er det ikke søkt om barnetrygd eller forsørgertillegg.

De fleste kommunene opplyser imidlertid at de opplever at vergefunksjonen har blitt tydeligere etter hvert og at de opplever at vergene i hovedtrekk gjør en god jobb. Noen kommuner har faste møter med alle vergene for å informere om eventuelle endringer i tilbudet, mens andre ikke har noen kontakt med vergene.

10. Biform

Kravene i barnevernloven § 3-4 er at kommunen skal tilby egnet boform. Det er hovedsaklig institusjon eller hybel med oppfølging som er løsningen som er valg.

Bofelleskap:

Bofelleskapene har heldøgns bemanning som ivaretar barna/ungdommenes helhetlige behov for omsorg. Siden plassering i bofelleskap juridisk sett er å anse som et hjelpetiltak, omfattes ikke bofelleskapet av nasjonale retningslinjer for kvalitet i bofelleskap og de er heller ikke underlagt statlig tilsyn. Inderøy, Levanger, Grong og Overhalla har valgt å etablere bofelleskap med heldøgns bemanning for at ungdommene skal få helhetlig oppfølging og omsorg. Overhalla har i august 2017 lagt ned sitt bofelleskap og de har nå bare en enslig mindreårig igjen i kommunen. Resten av ungdommene er flyttet fra kommunen.

Ingen av kommunene har etablert bofelleskap som godkjennes som barneverninstitusjon for de under 15 år.

Hybelfelleskap:

Flere bor sammen på hybel med felles oppholdsrom, noe som både Stjørdal og Levanger benytter for noen av sine ungdommer. Stjørdal har lagt vekt på at de fleste ungdommene i tillegg skal ha en vennefamilie som kan gi de innsikt i hvordan norske familier lever. Selv om det kan være utfordring å finne vennefamilie til alle ungdommene ser de betydningen dette har for den enkelt.

Hybel med vertsfamilie:

Noen kommuner har etablert hybel med vertsfamilie som botiltak for enslige mindreårige. Botiltaket innebærer at ungdommen bor i en hybel tilknyttet en vanlig familie. Namsos har etablert vertsfamilier som både ungdommene og vertsfamiliene opplever som positivt. Den enslige mindreårige bor da på hybel samlokalisert med en vertsfamilie som er kvalitetsvurdert og som er ansvarlig for oppfølgingen av ungdommen. Familien får godtgjøring, oppfølging og veiledning av kommunen og kommunen har etablert faglige treffpunkt hvor vertsfamiliene kan møtes og utveksle erfaringer.

Hybel med eller uten oppfølging:

Noen kommuner benytter hybel med tilsyn som ettervernstilltak hvor de først har bodd i bofelleskap. Andre kommuner plasserer barnet/ungdommen alene direkte på hybel men da med oppfølging. I Steinkjer, Stjørdal, Grong og Levanger bor ungdommene på hybel med eller uten oppfølging. Hvor mye oppfølging den enkelte ungdom får er individuelt vurdert. De fleste kommuner har imidlertid felles treffpunkt (Base) hvor mye av oppfølgingen skjer.

Fosterhjem:

En kommune har enslige mindreårige plassert i fosterhjem. Mens noen kommuner er tydelige på at de tar imot enslige mindreårige under 15 år under forutsetning av at Bufetat finner fosterhjem til de, er det andre kommuner som mener disse barna/ungdommene har andre behov enn norske og derfor kan få best tilbud i de kommunale bofelleskapene.

Steinkjer kommune

Kan vi gjøre noe for noen i denne strømmen av flyktninger som kjem til Norge?- tenkte vi på nyåret i 2016. Ein liten rapport frå Sigrun og Asbjørn Skjesol

Vi kjende ei av dei som arbeidde på HERO flyktningmottak i Steinkjer og ringte til henne.

All ære til dei der for rask respons. Tre foreldre på 19, 15 og 13 år trengde ein vennskapsfamilie.

Dei budde i lag med to familiar på tre frå Eritrea som hadde kvar si mor med, og to einslege damer i 20-årsalderen. Dei var elleve til saman i ein vertikaldelt tomannsbustad. Desse 11 fungerte svært godt i lag og vi vart naturlege besteforeldre i huset. Vi hadde alle med heim til oss, og vi besøkte dei ofte. Etter kvart skulle denne bustaden tømast, og vår vesle familie fekk ein bustad for seg sjølv. Men- nettverk er viktig. Mye kvilte på flyktningetenesta for mindreårige og oss to som var eldre besøksvenner.

Familiane dei kjende vart flytta frå Steinkjer og etter kvart vart dei to på 13 og 15 år i ein periode vårt ansvar. Dei ble kjende med storfamilien vår heime og på hytta. Dei ville vere til hjelp

og måla hus, slo plen, reparerte sykklar, baka og laga mat i lag med oss. Det å vere inne i ein stor familie hadde mye å bety. Men også at dei kunne hjelpe oss som dei naturlegvis ser på som gamle menneske (den gongen 68 og 70 år). Lekse er også ein del av det vi kan hjelpe med.

Dei to gutane er i ein alder da det er vanskeleg å snakke med jamnaldrande når ein ikkje kan norsk godt nok. Det er betre å gjere noko i lag. Men dei snakkar med vaksne.

Framleis er vi der for dei når dei treng hjelp, til dømes til kjøreskolepensum for han som snart er 18 år og engelsk som dei ikkje får i opplæringsprogrammet. Den yngste har vi for eksempel støtta når han ønskte å lære å spele eit instrument, og det er viktig å ha noen å vise fram fine skolerresultat i feks forming til. I det heile har vi prøvd å vere der når dei treng oss, lytte til det dei har å fortelje om familien heime i Eritrea. Vi kan ta dei med på tur, og vi har stor glede av å få vere besteforeldre for dei.

11. Bemanning og kompetanse

I en levekårsundersøkelse for barn i asylsøkerfasen (Berg og Tronstad, 2015) gir enslige mindreårige uttrykk for at de trenger både emosjonell og praktisk omsorg i hverdagen. For å ivareta dette behovet, mener forskerne bak undersøkelsen at det er viktig å sikre både barnefaglig, flyktningefaglig og psykologisk kompetanse blant de ansatte. Normene for bemanning, kom-

petanse, boligstandard og ressurser til miljøarbeid ligger imidlertid lavere enn for ungdommene som får hjelp av barnevernet (Lidén et al. 2013).

Det er store forskjeller på kompetansen og omfanget av omsorgstjenester ved de ulike kommunene.

Kommune	Årsverk	Kompetanse	Omsorgsform
Namsos	5 årsverk	Barnevernfaglig, helsefaglig med videreutdanning i psykisk helsearbeid.	Bor hos vertsfamilier som har delvis omsorgsansvar. Ansatte som følger opp dag og kveld. «Base» hvor man samles - også åpent på helg.
Overhalla*	7,4 årsverk, 10 faste og 5 tilkallingsvikarer	4 vernepleiere, barnevernspedagog, barne-ungdomsarbeider, ufaglærte som vikar	Heldøgns institusjon 1 dagvakt, 2 kveld, 1 natt
Steinkjer	2,7 årsverk	Førskolelærer, Velferdsviter og hjelpepleier	Bor i hybler. «Basen» åpent 17.00 - 21.00
Levanger	8,9 årsverk	Psykiatriske sykepleiere Sosionom, Vernepleier, lærere Barnevernspedagog og ingeniør	Bergvin bofelleskap 6 barn/unge + Hybler med oppfølging
Grong	5,6 *I tillegg har kommunen nattevakts ressurser tilsvarer 1,9 årsverk, som ivaretar EM på natt (benyttes også av andre med behov for natttjenester)	Vernepleier, sykepleier, omsorgsarbeider, miljøarbeidere uten formell kompetanse, (f.eks flyktningebakgrunn, tidligere EM)	Bofellesskap - hybler
Inderøy	9,8 årsverk 10 ansatte	Vernepleier Hjelpepleier, barne/ungdomsarbeider Lærere, Førskolelærer, barnevernspedagog, Sosionomer Flere jobbet tidligere ved barneverninstitusjon	Bofellesskap
Stjørdal	10,5 årsverk fordelt på 12 ansatte (herunder 2,5 stilling saksbehandling + 1 leder).	Sykepleier/jordmor, pedagog, barnevernspedagog, sosionom, fagarbeidere.	Barn over 15 år bor i leilighet en elr to sammen, eller hos vertsfamilie (de yngste) Noen har besøksfamilier. Følges opp til 23 år.

På grunn av enslige mindreåriges spesielt sårbare situasjon vil Fylkesmannen generelt vurdere behovet for voksenkontakt som stor. Samtidig har mange av dem tatt vare på seg selv i lengre tid, og vil muligens oppleve for nær kontakt som vanskelig å forholde seg til. Grad av nærhet og distanse må derfor vurderes nøye, og det er viktig å finne en balanse mellom ungdommens behov for frihet og selvstendighet på den ene siden og behovet for stabilitet og trygge ramme på den andre siden.

Kommuner som ikke har døgnbemannet tiltak forteller at enkelte av ungdommene ikke er i stand til å ivareta seg selv dersom noe uforutsett skjer. De nevner ungdommer som har blitt syke og behovd legehjelp på helg eller kveld/natt og som ikke har visst hvor de skal henvende seg, og som derfor ikke har fått nødvendig helsehjelp. Ansatte forteller også at de på helg/kveld/natt kan være tilgjengelige på fritiden fordi de mener det ikke er forsvarlig at ungdommene ikke har noen å kontakte. De forteller også at ungdommene hjelper hverandre så godt som mulig når ansatte ikke er på jobb.

Fylkesmannen har forståelse for at ikke alle trenger like mye oppfølging, men det er viktig at behovet for tilgjengelige voksne som kan bistå er vurdert ut fra den enkelte ungdoms behov. Vi blir fortalt om ungdommer som føler seg ensomme, som er deprimerte og ungdommer som strever med mareritt og søvn-

problemer. Disse ungdommene må få omsorgstilbud som er tilpasset deres utfordringer. Spørsmålet som bør diskuteres er om det bør etableres et system slik at noen har ansvaret for å bistå ungdommene på kveld/natt/helg i de kommunene som ikke har heldøgns bemanning.

Forsvarlig ivaretagelse krever en vurdering av behovene til den enkelte ungdom. I noen kommuner er det lagt opp til at ungdommene skal klare seg uten bistand fra voksne på kveld/helg/natt/helligdager. Når vi hører eksempler om ungdommer som har vært alvorlig syk en hel helg uten å få helsehjelp er det ikke etablert forsvarlige ordninger.

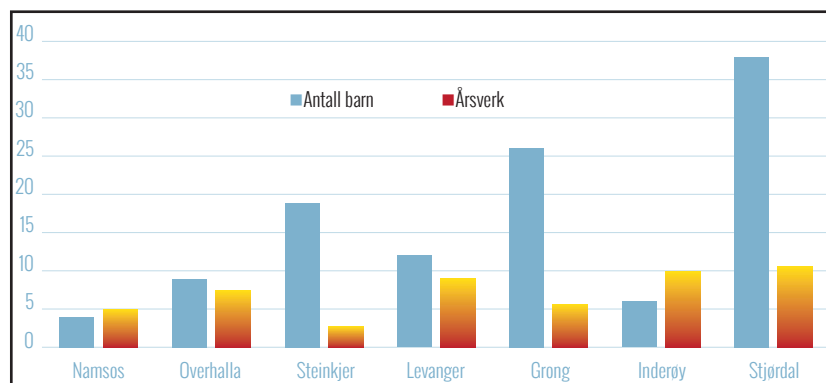
Den største forskjellen på hvordan kommunene jobber med de enslige mindreårige finner vi i ressursbruken. Mens Namsos har 5 årsverk som benyttes på 4 ungdommer, Levanger har 8,9 årsverk som benyttes på 12 ungdommer, Inderøy 9,8 årsverk på 6 ungdommer, Grong kommune 5,6 årsverk på 26 ungdommer har Steinkjer 2,7 årsverk på sine 19 ungdommer. Vårt inntrykk er at kommunenes forståelse og holdning til hvilke omsorgsbehov disse barna/ungdommene har er avgjørende for dimensjoneringen av tiltakene. Det oppleves også ulikt hvordan man jobber med å sikre at man har ansatte med nødvendig barne- og helse faglig kompetanse. 11.

Oversikt over kommunene pr 1 juni 2017

Kommune	Steinkjer	Namsos	Grong	Overhalla	Levanger	Inderøy	Stjørdal
Antall barn	19	4	26	9	12	6	38
Årsverk	2,7	5	5,6	7,4	8,9	9,8	10,5
Ressurs pr barn	0,14	1,25	0,21	0,82	0,74	1,63	0,27

*Overhalla har lagt ned sitt bofelleskap fra august 2017.

Antall år/Årsverk

12 Hva sier ungdommene selv

Ungdommene vi snakket med er i hovedsak fornøyd med den omsorgen og oppfølgingen de får i sin kommune. Noen mener de er heldige som bor i sin kommune, mens andre vil gjerne flytte til en annen kommune. Ungdommene snakker seg imellom og særlig er de, som norske ungdommer, opptatt av hvor mye de får i lommepenger og andre goder. Kommunene trekker frem at noen ungdommer uttrykker at de ikke ønsker så tett kontakt og oppfølging som kommunen mener de må ha.

Alle synes norsk er vanskelig og at de hadde problemer med å henge med på skolen.

Ungdommene er opptatt av å få seg en jobb. Overhalla, Namsos og Inderøy kommune har etablert sommerjobbordning hvor ungdommene får arbeidstrening og muligheter for å lære seg

norsk gjennom samhandling med andre. I tillegg får de muligheter til å tjene seg egne penger. Kommunene trekker frem dette som positive tiltak som de ønsker å videreføre. De ser at mange av ungdommer sliter når det blir lange perioder uten skole/aktivitet og at det å ha en sommerjobb hjelper på å holde seg i gang uten at savnet og ensomheten blir for stor.

Med unntak av de som hadde vennefamilie hadde et fåtall vært inne i et norsk hjem på besøk.

Så å si alle ungdommene vi snakket med var opptatt av at de gjerne ville ha norske venner, men at det var veldig vanskelig å etablere vennskap med norske ungdommer. Ingen av de vi snakket med hadde en norsk venn, selv om alle ønsket det. De oppga at språkvanskene var hovedårsaken.

ER PARATE: Ungdommene ved Fløya Bofellesskap hjelper noen har bruk for dem i sommer. Bak fra v: Rajab, Marzia, Asad Shah, Dadullah og tjenesteleder Sissel Rehaug. Foran fra v: Mohammed og Ali.

● Ungdommene på Fløya Bofellesskap ønsker seg sommerjobber og vennefamilier

Trenger noe å gjøre i ferien

Skolen er slutt for sommeren, og ungdommene ved Fløya Bofellesskap for Enslige Mindreårige frykter at dagene blir lange om de ikke får seg noe å gjøre.

- Vi skal ha et uke med sommerjobb for unge gjennom kommunen, men det er allerede til neste uke, forteller de seks unge som bor på Fløya. Det er Rajab fra Syria (snart 18 år), Marzia fra Afghanistan (16), Asad Shah fra Afghanistan (16), Dadullah fra Afghanistan (15), Mohammed fra Syria, (snart 18) og Ali fra Afghanistan (15). Ungdommene har vært i Norge i snart to år, og hitt til Inderøy kom de rundt juletid. Marzia skal begynne på videregående til høsten, to ble ferdig med 9. klasse denne uka, og tre går grunnskole på vokseoppfølging. Alle sammen skjønner det norske språket veldig godt, og de snakker det nesten like bra.

Klippe plen og male hus

- Vi skal jo ha en del aktiviteter i løpet av sommeren, blant annet skal noen av dem besøke

HAGEARBEID: Asad Shah demonstrerer at han godt kan ta et tak i hagen.

venner på andre kanter av landet. Asad skal reise til Danmark sammen med Røde Kors i et uke, og alle sammen skal være med Røde Kors en tur til Galdhøpiggen. Vi skal dessuten på Rosenborgkamp, på en to-dagers tur til Oslo, samt være på Snerting Ranch i tre dager, forteller tjenesteleder ved Fløya, Sissel Rehaug. Hun sier at de tjener litt på Fløya selv, de har blant annet plantet salat og jordbær, og guttene er i full gang med å bygge sykkelkur.

Løkevel blir det mange timer å fylle før sommeren er omme, og hun hjelper noen kan ha bruk for litt ungdommelig hjelp.

- Vi kan klippe plen, male hus, luke i hagen, eller slike ting, foreslår ungdommene. Noen ymter frempå om at de kan hjelpe til på en gård. Et par av dem har god erfaring med husdyr fra før, og en annen har vært med å dyrke oliven.

Ønsker seg vennefamilier

- Jeg er veldig glad i barn, og kan gjerne tenke meg å passe noen. Jeg liker også å lage mat og å ser-

PRAKTISK ARBEID: Guttene på Fløya har sansen for litt praktisk arbeid. Her er de i gang med å bygge sitt eget sykkelkur.

vere, sier Marzia. Alt er interessant i data, og Dadullah kan tenke seg å vaske biler. Det er i det hele tatt mye de kan bidra med.

- Pengespungen er tom så vi trenger noen jobber, smiler Marzia. Ungdommene forteller at de får ett hundre kroner hver i ukepengar. Vasker de rommet sin tirsdag kveld hver uke får de hundre til, og følger de husreglene får de ytterligere hundre kroner i uka. Reglene tilsier at de må være inne til riktig tid, la være å bruke data på natta og så

videre, og det går stort sett veldig bra. Men tre hundre kroner er ikke så mye, så de vil gjerne tjene litt penger. En annen ting de ønsker seg er vennefamilier. Da kan de kanskje bli kjent med andre på sin egen alder, og de blir bedre integrert i lokalsamfunnet. De hjelper noen kan tenke seg å bli bedre kjent med dem, og at noen har et oppdrag eller to. I så fall er det bare å ta kontakt med personalet på Fløya Bofellesskap på tlf.nr. 45004788.

NINA FOSSUM
nina.fossu@nderoyingen.no

13. Avslutning

Gjennom denne kartleggingen har vi fått informasjon om mye av det omsorgsfulle og gode arbeidet som gjøres i kommunene for å gi enslige mindreårige en mulighet til å få den omsorgen, opplæringen og støtten de trenger. Samtidig har vi fått oversikt over problemstillinger som de enslige mindreårige og kommunene er opptatt av. Det fremkommer at det er store ulikheter i hvordan kommunene organiserer og jobber for å løse disse utfordringene. Kommunene har etablert nettverk hvor de jobber sammen for å videreutvikle omsorgsløsningene.

Kommunene er opptatt av at det må være tett samhandling mellom helse, barnevern, flyktningetjenesten, skole og frivilligheten for at de skal kunne gi barna/ungdommene den individuelle oppfølgingen de behøver for å utvikle seg til trygge og integrerte deltagere av lokalsamfunnet. Gjennom samtalene med kommunene registrerer vi imidlertid at det er krevende, og at man har utfordringer med å integrere barnefaglig - og flyktningefaglig tenkning.

De enslige mindreårige er opptatt av at de ønsker å lære seg norsk, få seg en ekstrajobb, bli en del av det norske miljøet og få norske venner. Nesten ingen av de vi snakket med hadde norske venner og uttrykte selv at det var vanskelig å lære seg norsk når de ikke hadde norske å snakke med.

Det foreligger kunnskap om at barn/unge som har opplevd mange tap og traumatiske opplevelser må ha omsorgsmiljø som er preget av trygghet, gode relasjoner og voksne som kan hjelpe barna/ungdommene med følelsesregulering. Kommunene har derfor en klar forpliktelse til å ha ressurser, rammer og fagkompetanse slik at de kan ivareta dette. Vår oppsummering er at det er nødvendig og fortsette å utvikle og diskutere hva som er nødvendige og gode omsorgstilbud for de enslige mindreårige. Alle barn og ungdommer i Nord-Trøndelag skal få den trygghet og omsorg de har behov for.

Utlendingsdirektoratet (UDI)

Har omsorgsansvar for mottakstilbud til enslige mindreårige asylsøkere mellom 15-18 år før de eventuelt skal bosettes i en kommune

Barne-, ungdoms og familieetaten (Bufetat)

Ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ligger hos barnevernmyndighetene. Bufetat har ansvaret for å gi enslige mindreårige asylsøkere under 15 år ved ankomst til landet et tilbud som ivaretar deres spesielle behov og som er kvalitetsmessig like godt som det tilbudet som gis andre barn barnevernet har omsorgsansvaret for.

Integrerings- og mangfolds direktorat (IMDI)

IMDI har ansvaret for å bosette samtlige enslige mindreårige som har fått opphold i Norge. IMDI anmoder kommunene om å bosette et antall enslige mindreårige og forespør kommuner som har fattet vedtak om å bosette. Dersom kommunen godtar forespørselen, fatter IMDI vedtak om tildelingskommune.

